

формалізму в роботі з документацією є стратегічною умовою для підвищення ефективності усієї системи інклюзивної освіти.

Література

1. Сак Т. В. Особливості психолого-педагогічної діагностики дітей з особливими освітніми потребами : методичні рекомендації. К. : Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2017. С. 45–55.

2. Засенко В. В. Спеціальна освіта: стан і пріоритети розвитку. Педагогічна і психологічна науки в Україні : збірник наукових праць. Том 3. К. : Педагогічна думка, 2007. С. 320–325.

3. Корекційна робота в інклюзивному освітньому просторі : методичний посібник / за ред. Т. В. Сак, А. А. Колупасової. К. : А.С.К., 2021. С. 60–75.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-553-5-63>

КОМПЛЕКСНА ПІДТРИМКА ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Сухорукова Алла Федорівна

вчитель-методист початкових класів

Синельниківського ліцею № 1 Дніпропетровської області, Україна

Гречка Наталія Миколаївна

вчитель початкових класів

Синельниківського ліцею № 1 Дніпропетровської області, Україна

Лобода Олена Вікторівна

вчитель початкових класів

Синельниківського ліцею № 1 Дніпропетровської області, Україна

Поширення в Україні процесу інклюзивного навчання дітей з обмеженими можливостями фізичного або психічного здоров'я є не лише відображенням часу, але й представляє собою ще один крок до забезпечення повної реалізації прав дітей з особливими потребами на якісну освіту. Згідно зі ст. 3 Закону України про освіту в Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Дітям з особливими

освітніми потребами (ООП), як і всім іншим, гарантовано право на доступ до освіти, на можливість отримувати досвід і знання [1, с. 12].

Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана насамперед з тим, що число дітей, котрі потребують корекційного навчання, неухильно росте. З метою успішної реалізації інклюзивної освітньої політики та на виконання закону України «Про освіту» (ст. 19–20) з 2019 року дітям з ООП надаються психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги та здійснюється їх психолого-педагогічний супровід. Для повноцінного навчання та виховання учнів з ООП та згідно порядку, визначеному центральними органами виконавчої влади у сфері освіти і науки, в школі введено посада асистента учителя інклюзивного навчання.

Інклюзія – процес збільшення ступеня участі всіх громадян в соціумі, і насамперед, що мають труднощі у фізичному розвитку. Він припускає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в суспільному житті. При інклюзії всі зацікавлені сторони повинні брати активну участь для отримання бажаного результату [1, с. 14].

Метою інклюзивного навчання є свідоме оволодіння знаннями, уміннями та навичками, отримання певного рівня освіти та досягнення освіченості. А також дати всім учням можливість повноцінного соціального життя, активної участі в житті колективу, забезпечуючи взаємодію учасників групи, турботу одне про одного як членів співтовариства.

Досягнення означеної мети можливе при розв'язанні наступних завдань:

- Створення умов для успішного навчання дитини.
- Створення умов для успішної соціалізації дитини.
- Максимальне розкриття потенціалу її особистості.

Соціалізація – це один з важливих чинників повноцінного розвитку особистості та її ефективного функціонування в соціумі. Одним з показників успішної соціалізації є рівень сформованості самостійності учня [3, с. 42].

Командна робота включає:

- Батьки.
- Вчитель, асистент вчителя, адміністрація.
- Медичні працівники, логопед, психолог, соціальний педагог.

Робота вчителя в інклюзивному класі починається з складання індивідуального плану. Індивідуальний навчальний план – один із найважливіших інструментів у роботі з цими дітьми. Це документ, що містить детальну інформацію про дитину і послуги які вона має

отримувати. Його розробляє команда педагогів, котрі працюють із дитиною, батьки та керівники школи, підписує директор та батьки. План складається на рік, при необхідності план корегується посеред навчального року.

Щоб досягти успіху та задовольнити різноманітні потреби учня, зумовлені їхніми здібностями, рівнем розвитку, інтересами та іншими відмінностями педагогам потрібно змінювати методи навчання, навчальне середовище, матеріали. Ці зміни або пристосування до потреб учнів відбуваються через адаптації або модифікації.

<p>Адаптація – змінює характер навчання не змінюючи зміст або понятійну сутність навчального завдання.</p>	<p>Модифікації навчання – змінюють характер навчання, змінюючи зміст або понятійну складність навчального завдання.</p>	<p>Підкріплення/доповнення навчання – додаткові заняття або завдання, які можуть бути необхідними, щоб дати змогу дитині засвоїти навчальний матеріал [2, с. 4].</p>
---	--	---

Співпраця з батьками

- Практична діяльність з дитиною разом з фахівцями.
- Створення та адаптація дидактичних матеріалів.
- Забезпечення безперервності освітнього процесу, розпочатого педагогічним персоналом.
- Надання зворотної інформації щодо перенесення дитиною сформованих навичок в побутові домашні ситуації.
- Залучення до написання ІПР.
- Активна участь у процесі навчання.

Таким чином співпраця з батьками являється ключовим елементом в створенні середовища де діти комфортно будуть почувати себе в соціумі.

Методи інклюзивного навчання:

- Метод самовиховання: самопізнання, самооцінювання, саморегуляція.
- Методи мотивації та стимулювання: вимога, громадська думка.
- Метод організації діяльності та формування суспільної поведінки особистості: вправи привчання, виховні ситуації, приклад.
- Методи формування свідомості: бесіда, диспут, лекція, приклад, пояснення, переконання.
- Метод соціально-психологічної допомоги: психологічне консультування, аутотренінг, стимуляційні ігри [3, с. 45].

Саме за допомогою методів виховання у вчителя є можливість коригувати поведінку та розвиток дітей, формувати необхідні якості особистості, ціннісні орієнтації, збагачуючи при цьому досвід діяльності, спілкування та відносин. Отже, визначальними формами і методами виховання молодших школярів в інклюзивному класі є методи, котрі розраховані на довготривалі терміни, поєднують індивідуальні когнітивні, емоційно-вольові, когнітивні процеси та досвід і, разом з тим, є корекційного спрямування. У процесі соціально-педагогічної діяльності вчитель повинен створити відповідні умови, що допоможуть кожній дитині саморозвиватися, самостверджуватися і самоактуалізовуватися.

Перебування дітей з ООП у класі зі здоровими однолітками дає змогу дитині з вадами розвивати відповідні комунікативні та соціальні навички. Звична соціальна взаємодія сприяє встановленню дружніх, позитивних стосунків. Спостерігається покращення концентрації уваги, пам'яті, посилення мотивації до навчання. Набувається успішний досвід оволодіння вміннями, необхідними для активного самостійного життя.

Одним із методів створення ситуації успіху є скаффолдинг. Це – створення умов для підвищення успішності кожного учня. Процес, який дає можливість дитині розв'язати проблему, виконати завдання або досягти цілей, які знаходяться за межами її індивідуальних зусиль чи можливостей [3, с. 46].

Важлива роль у забезпеченні оптимальних умов розвитку та навчання школярів з психофізичними вадами в школі належить психологу, який здійснює психологічний супровід навчання в інклюзивному середовищі. В роботі психолог використовує різноманітні кінезіологічні вправи. Наприклад такі, що створюють позитивний психо-емоційний настрій під час перерви та уроку, під час фізпаузи на уроці під час ранкової зарядки разом з іншими дітьми. Це дихальні вправи, вправи для розвитку дрібної моторики, вправи на релаксацію, вправи для очей, перехресні вправи. Заняття спрямовані на подолання патологічних відхилень, усувають дезадаптацію в процесі навчання, гармонізують роботу головного мозку.

Асистент учителя забезпечує соціально-педагогічний супровід дитини з ООП: разом із учителем класу виконує навчальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, запроваджуючи ефективні форми їх проведення, допомагає дитині у виконанні навчальних завдань, залучає учня до різних видів навчальної діяльності; у складі групи фахівців бере участь у розробленні та виконанні індивідуальної програми розвитку дитини; адаптує навчальні матеріали з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами.

Висновки. Які б методи не використовував вчитель, важливо донести: людину не можна вимірювати лише через дефіцит чогось. Та навіть здібності і досягнення – хоч це і важливий вклад у життя класу, але й ними не можна виміряти цінність людини. Бо інклюзія – це коли важливий кожен.

Отже, робота всіх фахівців спрямовується на досягнення головної мети – підготовка дитини до самостійного життя. При цьому значну увагу сконцентровують на тому, щоб допомога і підтримка у процесі навчання не перевищувала необхідну, інакше дитина стане занадто залежною від цієї підтримки. Завдяки співпраці учителі та фахівці спеціальної освіти отримують нові навички створення команд, здійснення освітньої та розвивальної роботи.

Використання різних методів та форм корекційного навчання, які передбачають кооперативну роботу дітей у малих групах, у парах, що сприяє здобуттю соціальних навичок, формують почуття товарищескості та взаємної відповідальності.

Однак, прийняття відповідальності за навчання учнів з ООП в інклюзивному класі не означає працювати сам на сам, беручи на себе усю відповідальність. Насамперед це означає бути членом команди, співпрацювати з колегами, бути радником та партнером у батьків.

Література

1. Білецька І. О. Інклюзивне навчання: перші кроки в Україні. Умань, 2007. С. 12–15.
2. Кавун Ю., Ворон М. Інклюзивна освіта. *Дефектолог (Шкільний світ)*. Київ, 2007. № 5. С. 4–11.
3. Сабат Н. В. Соціальний педагог. *Соціально-педагогічний аспект інклюзивного навчання*. Івано-Франківськ, 2008. № 3. С. 42–46.